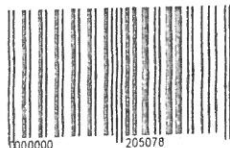

SLAVICA SZEGEDIENSIA

V.

HU ISSN 1786-4151

SZEGED
2005

Szerkesztők – Редакторы
GYÖRKE Zoltán
MARUZNÉ SEBÓ Katalin

Lektorálták – Рецензенты

DR. KRÉKITS József, a nyelvtudomány doktora (MTA doktora)
MARUZNÉ DR. SEBÓ Katalin, PhD, tszv. főiskolai docens

Szlovák anyanyelvi lektor – Лектор словацкого языка
VIERA Barková

Technikai szerkesztő – Технический редактор
JENEI Árpád

A szerkesztőség címe – Адрес редакции

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar
Сегедский университет Педагогический факультет им. Дюлы Юхаса

Orosz Nyelv és Irodalom Tanszék Szlovák Nyelv és Irodalom Tanszék
Кафедра русского языка и литературы Кафедра словацкого языка и литературы

H-6725 Szeged, Hattyas sor 10. H-6725 Szeged, Hattyas sor 10.
H-6701 Szeged. Pf.: 396. H-6701 Szeged. Pf.: 396.
Tel.: (+36-62) 546-048 Tel.: (+36-62) 546-200
E-mail: russian@jgytf.u-szeged.hu E-mail: sebok@jgytf.u-szeged.hu

HU ISSN 1786-4151

© A szerzők, 2005

Minden jog fenntartva
Printed in Hungary

Szövegszerkesztés – Редактирование текста
Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó

Nyomdai kivitelezés – Напечатано в типографии
Letter Print Kft. Budapest

INDEX

<i>Apoca, D. M.</i> : Milo Urban v Rumunsku	7
<i>Ариповский, В. И.</i> : Специфика композиционных "сопращений" в романе Л. Толстого "Анна Каренина"	17
<i>Cs. Jónás, E.</i> : Языковые средства выражения "скрытия себя" (Анализ перевода стихотворения "Сыт я по горло ..." В. Высоцкого венгерским поэтом Йожефом Ратко).....	27
<i>Györke, Z.</i> : Явление энантиосемии в сфере русско-венгерской фразеологии.....	41
<i>Hajnády, Z.</i> : Поэтический переворот Льва Толстого.....	53
<i>Harpán, M.</i> : Milo Urban a princíp monumentalizácie.....	73
<i>Hodoličová, J.</i> : Charakteristika slovenskej detskej prózy vo Vojvodine v prvej povojnovej fáze (šesťdesiate roky) a jej hlavní predstavitelia	79
<i>Jászay, L.</i> : Несколько замечаний по поводу деепричастных предложений ..	89
<i>Káprály, M.</i> : О параметрах организации системы деантропонимических словообразовательных значений в современных восточнославянских языках	105
<i>Krékits, J.</i> : Adverbieller Satzkontext der expliziten performativen Verben.....	115
<i>Lendvai, E.</i> : Русский анекдот в аспекте спора	121
<i>Maruzsné Sebó, K.</i> : Fotografia hľadá svojho čitateľa. Fotografia ako tradícia v románe Pála Závadu a fényképész utókora (Potomstvo fotografa).....	131
<i>Оксузян, Д. В.</i> : "Чёрный монах" на шахматной доске	137
<i>Palásti, K.</i> : К вопросу о предложениях, образующих синонимические ряды	151
<i>Pálosi, I.</i> : К проблематике цоканья.....	159
<i>Пандуровић, Д.</i> : Шта је оно што је иконама дало снагу да премосте векове и да комуницирају и са онима који нису њихови савременици, па ни верници?	171
<i>Шелякин, М. А.</i> : О семантических отношениях предлогов и падежей в русском языке.....	177
<i>Šil, J.</i> : Vliv filozofie Františka Mareše na literárněvědný spor o pravost tzv. Rukopisů královédvorského a zelenohorského ve 20. a 30. letech 20. století.....	181
<i>Шимко, Е. В.</i> : Церковнославянский язык в XVIII веке: динамика восприятия текста.....	189

A kiadvány megjelenését támogatta

Szegedért Alapítvány 2004. 02. 19./48. sz.

SZTE JGYTFK Orosz Nyelv és Irodalom Tanszék

SZTE JGYTFK Szlovák Nyelv és Irodalom Tanszék

SZTE JGYTFK Hallgatói Önkormányzat

СЕГЕДСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ИМ. ДЬЮЛЫ ЮХАСА
КАФЕДРА РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
КАФЕДРА СЛОВАЦКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

SLAVICA SZEGEDIENSIA V.

СБОРНИК НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

Ответственный редактор
ЙОЖЕФ КРЕКИЧ

СЕГЕД
2005

Суран, Т. И.: "Человек интеллектуальный" в зеркале его дискурса	195
T. Molnár, G.: "Маленький робот" (Привлечение к коллективной ответственности немецкого национального меньшинства Венгрии; принудительные работы в Советском Союзе).....	2031
Tatár, B.: Еще раз о фразеологии как лингвистической дисциплине и сущности фразеологической единицы.....	213
Tóth, S. J.: Propriá v slovenskom preklade Gesta Hungarorum	223
Tuska, T.: Vzťah medzi spisovnou slovenčinou a čabianskym nárečím v hláskoslovnej rovine – v zrkadle Čabianskeho kalendára –	237
Týr, M.: Slovenčina v slovenských vojvodinských základných školách.....	245
Uhrinová, A.: Dimenzie jazykovej inakosti v slovenskom Komlóši	251
Устюгова, Л. М.: Об одном дискуссионном вопросе русской морфологии	263
Виноградов, А. А.: Глагол как эквивалент префиксального форманта в сопоставительном словообразовании (на материале русского и венгерского языков).....	277
Zahradníková, M.: Hronského tvorba perom mad'arskej literárnej kritiky.....	293
Critica et bibliographia	
Fenyvesi, I.: Н. Скатов. Пушкин – русский гений. Научно-художественная биография. М., Изд. Центр "Классика", 1999. 592 с.	299
Kapnova, E. B.: Fenyvesi István. Orosz–magyar és magyar–orosz szlengszótár. Русско-венгерский и венгерско-русский словарь сленга. Syca Kiadó, Budapest, 2001. 633 с.....	303
Palágyi, A.: Marguerite Guiraud-Weber <i>Le verbe russe. Temps et aspects</i> . Aix-en-Provence. Publications de l'Université de Provence, 2004, 182 pp. (Рецензия на книгу Маргерит Гиро-Вебер Русский глагол. Время и вид.)	307
Chronica	
Jászay, L.: К 75-летию Йожефа Крекича	315
Краткие сведения об авторах статей	319

Milo Urban v Rumunsku

Dagmar Mária Anoca

Dielo Mila Urbana vzbudilo pozornosť nielen na Slovensku, ale aj v Rumunsku, a to vďaka osobným kontaktom intelektuálov, ktorí ovládali slovenský jazyk, so slovenskou societou a slovenskou literatúrou, neskoršie vďaka prekladom z diela tohto význačného spisovateľa do rumunčiny.

Medzi prvými záujemcami treba spomenúť Pandelescu Olteanu, zakladateľa slovakistiky na Univerzite v Bukurešti, ktorý sa oboznámil s dielom Mila Urbana, keď pôsobil na bratislavskej univerzite ako zahraničný lektor rumunčiny¹ a rád by bol niečo preložil, avšak kvôli vonkajším okolnostiam sa zo zamýšľaného projektu nič nerealizovalo.²

Až v roku 1969, po uvoľnení politických pomerov sa na knižný trh v Rumunsku dostáva román *Živý bič* (Biciul viu) v preklade Cornelia Barboricu, známeho slovakistu a bohemistu pôsobiaceho na bukureštskej univerzite.³ Corneliu Barboricä opatrili rumunskú verziu románu hutným, podnetným a výstižným predslovom, v ktorom dielo rozoberá, približuje ho rumunskému čitateľovi, uvažuje o medzivojnovnej literatúre a nadovšetko zaraďuje ho do svetového kontextu.⁴ Tento text v podstate poslúžil aj na vypracovanie state o Milovi Urbanovi v dejinách slovenskej literatúry, ktoré profesor Barboricä vydal po rumunsky r. 1976⁵, kde podáva celkový pohľad na literárne dielo tohto slovenského spisovateľa, ako aj informácie o jeho biografii a hodnotenie z hľadiska vývinu slovenskej literatúry. Uvádza tu: "Poviedkami zhrnutými do zbierok *Jašek Kutliak spod Bučinky* (1922), *Za vyšším mlynom* (1926), *Výkriky bez ozveny* (1928) a *Z tichého frontu* (1932) sa presadil ako spisovateľ so zjavnými sklonmi k poézii života a slova, k poézii hlbok ľudskej duše. Milo Urban objavil pre slovenskú prózu nové stránky, hĺbky ľudskej duše, temné ale aj jasné stránky vášne, duševné pohnútky, ktoré spôsobujú zmeny v správaní ľudí, veľa ráz bez osobitnej príčiny."⁶

Barboricä zaraďuje dielo Mila Urbana v podstate zhodne s literárnou vedou na Slovensku, a to na koniec vývinovej línie realistickej literatúry a na začiatok nových smerov: "Z hlavného analyticky zameraného literárneho smeru (t.j. realizmu-pozn.autorky) sa oddelil smer nazvaný 'lyrický', ktorý – možno aj z potreby rovnováhy- zapustil korene do národného bájoslovía. Dedinský človek, ústredná postava lyrizovanej prózy, je síce zobrazený na úrovni primárnych reakcií, ale jeho pudovosť je čistá a erotizmus nevinný a nežný. Má vyvinutý

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
JUHÁSZ GYULA TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR
OROSZ NYELV ÉS IRODALOM TANSZÉK
SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM TANSZÉK

SLAVICA SZEGEDIENSIA V.

CIKK- ÉS TANULMÁNYGYŰJTEMÉNY

Felelős szerkesztő
KRÉKITS JÓZSEF

SZEGED
2005

Propriá v slovenskom preklade Gesta Hungarorum

Sándor János Tóth

Kroniku anonymného notára kráľa Bélu IV. preložil historik Vincent Múcska v roku 2000. Venuje sa špeciálne uhorským dejinám v 10. – 12. storočí.

Editor knihy Pavel Dvořák o diele píše: "Nechápem, ako je to možné, že táto kniha ešte nikdy nevyšla po slovensky. Neviem si predstaviť, že by mohla nechať ľahostajných ľudí, ktorých zaujíma minulosť **vlastného** národa." (zvýraznil S.T.) Z tohto citátu môžeme pochopiť, nakoľko je **dôležité** toto dielo ako súčasť spracovania a chápania uhorských dejín ako vlastných dejín Slovákov. Na Múcskov preklad reagovala aj Hedviga Kubišová vo svojom príspevku *Výskyt a prepis slovenských reálií v kronike anonymného notára*. Autorka sa zaoberala len vlastnými menami ležiacimi na území dnešnej Slovenskej republiky, neuviedla príklady slovenských pomenovaní z ostatného územia Uhorska. S týmto jej tvrdením môžeme súhlasiť, že „Pri adaptácii mien v preklade vzniká veľa zložitých problémov a vyžaduje sa nielen dobrá lingvistická a filologická príprava, ale aj dôkladná historická orientácia." Lingvistika a história sú úzko späté vedy, ale v tomto prípade nejde o historickú lingvistiku alebo o jazykovedu ako pomocnú vedu historikov. Písanie historických mien a názvov, terminológia vôbec, je často diskutabilným bodom týchto disciplín. Musí platiť predovšetkým jednotný princíp používania poprií, aby nedošlo k nedorozumeniam (por.: Považaj). Tento preklad je dobrým príkladom na ešte nevyriešené terminologicko-metodologické otázky slovenskej a maďarskej historiografie a lingvistiky.

V úvode prekladateľ zdôrazňuje pochybnosti týkajúce sa osoby autora a času vzniku originálu. Z hľadiska hungaroslovakológie (vedeckej disciplíny zaoberajúcej sa maďarskými elementami slovakistiky) sú dôležité nasledujúce Múcskove myšlienky: Na strane 10 sa nachádza výraz Veľkomoravské Slovensko, ktorý sa vzťahuje na dnešné územie Slovenska v dobe Veľkomoravskej ríše. Je však otázne, či bolo Slovensko tak jasne vyčlenené v rámci tejto ríše, a či to nie je len spätná projekcia federatívneho usporiadania Československa na staré časy. Veď podobné skreslenie urobil aj Anonymus a Múcska pripomína chybu staršej maďarskej historiografie, keď Anonymove opisy a údaje neoverovali dostatočne, vznikli tak báje, nie fakty. Dodajme, že nehodnovnosť prameňov podobne ohrozuje skúmanie obdobia Veľkomoravskej ríše. "Natio Hungarica tvorili všetci príslušníci privilegovaných stavov bez ohľadu na svoj materinský jazyk." (Múcska

11. p.) To je ten stav, keď sme neboli Slováci a Maďari, ale amici v zmysle Kalinčiaka. Prvé spochybnenie natio Hungarica datuje Múcska do roku 1722 v súvislosti s právnikom Michalom Bencsikom, podľa ktorého Trenčania sú potomkovia porazeného Svätoplukovho národa, nemajú teda právo byť Uhrami. (Múcska 11. p.)

Po historickom prehľade uvádza Múcska svoje prekladateľské poznámky, metódy. Názov diela preložil ako Činy Maďarov, na rozdiel od českého prekladu Děje Uhrů. Dôvodom je, že Anonymus používa výraz lingua Hungarica, čo značí maďarský jazyk, na základe tejto analógie Hungarus používa vo význame Maďar.

Pri osobných a miestnych menách prekladateľ spomína rozkolísanosť písania zemepisných názvov v samotnom originálnom diele a pripomenie: "Niektoré **cudzie** osobné mená a zemepisné názvy sme transkribovali do slovenčiny. Urobili sme tak **zväčša** v prípadoch, keď tie už v slovenčine majú zaužívanú grafickú podobu. Pri ostatných sme rešpektovali maďarský spôsob písania, ktorého forma pochádza z latinského originálu." (Múcska 32. p.) Slovo *cudzie* som zvýraznil kvôli porovnaniu s vyššie zvýrazneným *vlastného národa*. Tieto formulácie predstavujú dvojaký názor: či Slováci považujú históriu, osobnosti a celú existenciu Uhorska za vlastné alebo nie. V zrkadle prekladania a používania miestnych a osobných názvov sú tieto vzťahy najviditeľnejšie. Zvýraznené slovo *zväčša*, v súvislosti so slovenským alebo maďarským variantom, je tiež charakteristické: V preklade pretrváva spomínaná rozkolísanosť a neistota spôsobu písania vlastných mien majstra P. V prípade Anonyma je príčina v adaptácii latinskej ortografie k maďarským hláskoslovým systémom, kde znamenala osobitnú prekážku neexistencia písanej podoby maďarčiny. Prekladateľ túto vlastnosť originálu nechcel, ani nemohol opraviť, no v niektorých prípadoch došlo k ďalším nedôslednostiam.

Ide predovšetkým o to, ako určiť zaužívanosť maďarských vlastných mien v slovenčine. Akým princípom sa riadiť pri prepisovaní latinskej formy do slovenčiny, do dnešnej maďarskej pravopisnej podoby alebo zachovať latinskú podobu? Treba vychádzať z toho, že maďarské osobné mená málokedy, miestne názvy častejšie, mali svojho času slovanskú podobu. Uvediem prípad, ktorý Anonymus zachytil: "Sclavi secundum idioma suum Surungrad, id est negrum castrum" – "Slovania vo svojom jazyku pomenovali Čongrád, to jest čierny hrad" (Múcska 89.). "Dvojurečové alebo trojurečové paralely neboli stredovekému človeku zábranou pri identifikácii toho istého onymického objektu, lebo základné

propriálne funkcie splňal apelatívny význam ("obsah") vlastného mena a nie jeho forma (niekedy viac, inokedy menej stabilizovaná)." (Blanár 15.) Pri zapisovaní miestnych názvov v latinských textoch 16. – 18. storočia bol v uhorskej praxi nasledujúci úzus: v latinských textoch sa používala maďarská podoba miestneho názvu, v slovenskom kontexte sa používala ľudová slovenská podoba. (Doruľa 182.) V Anonymovej dobe sa o takomto úze ešte nedá hovoriť, preto sú používané slovenské preklady často novodobé, dotvárané verzie proprií, ktoré sú viacmenej prirodzené pre užívateľa dnešnej spisovnej slovenčiny, teda potencionálneho čitateľa, ale nezodpovedajú historickému stavu.

Pozrime sa na niektoré príklady týchto, v preklade vždy problematických slov. Najjednoduchšie riešenie je z hľadiska prekladateľa, možno i historickej vernosti, ponechať vlastné mená v pôvodnej forme, lebo historik nemusí vydedukovať fonologické zmeny počas stáročí, ani rozhodovať sa o používaní v jednom či druhom jazyku. Také propriá nájdeme na stranách 37, 44, 47, 62, ale aj ďalej. *Gog, Magog, Ete, Huba, Zombor, Etyl, Ed, Ety, Lad* neznamenujú problém, keď ich musí prečítať Slovak v 21. storočí, latinský prepis ich neskomplikoval. Iné sú tie názvy, ktoré by som nepokladal za príliš zaužívané v dnešnom slovenskom jazyku, predsa majú slovenskú podobu. Nejde tu o preklad, skôr o napomáhanie presnej výslovnosti mäkkeňom a inými ortografickými úpravami. *Tosu – Taš, Moglout – Moglót, Ursuur – Őršúr* na strane 47., ale na strane 77 už *Őrsúr, Bors – Borš, Ekuls – Ekölč* (Múcska 47, 66), *Tucsun – Takšoň* (Múcska 115.p.) Výskyt *ö* a *č, š* v jednom slove je dosť nezyvčajné, a vôbec nie bežné v slovenčine, ale uľahčí výslovnosť. Čitateľ ich môže ľahko prečítať, ale môže si aj ľahko myslieť, že sú to slovanské mená, hoci väčšinou pomenúvajú maďarské alebo kumánske kmene. Pravidlo slovenského pravopisu o písaní mien uhorskej histórie predpisuje písať slovenskou ortografiou a podľa slovenských miestnych názvov tie mená, nositeľov ktorých možno pokladať za územné alebo jazykové slovaciká, napr. *Košút, Ziči*, atď., ale pre vyššie uvedené mená kmeňov a osôb by ani toto diskutabilné pravidlo neplatilo. Ján Horecký (22. p.) pokladá takéto prepisovanie maďarských mien za neústrojné z hľadiska systému platného v súčasnej slovenčine a do istej miery diskriminačné. Našťastie v knihe čítame paralelne text originálu, teda máme možnosť porovnávania textov a identifikácie názvov. Je možné, že niektoré fonetické prepisy sú vytvorené prekladateľom. Ale nájdeme aj veľa naozaj zaužívaných slovenských podôb, ich používanie v slovenskom kontexte je správne. *Zobols – Sabolč, Saak – Čák, Gyula – Ďula, Galicie – Halič,*

Thiscia – Tisa, Budrug – Bodrog, Hung – Užský hrad, Borsod – Boršod, Soyou – Slaná, Zepus – Spiš, Meses – Meseš, Rakus – Rákoš, atď. (Múcska 44., 53., 72., 77, 99. p.) V prípade *Colgoucy – Hlohovec* v dnešnom znení sa niekdajšie slovenské *g* nahradilo *h*.

Nájdeme aj názvy, ktoré sa do tejto kategórie nedostali: *Eger* je *Eger*, nie *Jáger*, *Nir* je *Nyír*, nie *Nír* (zaužívaná podoba je dnešná *Níred'háza*), *Paztuh* je *Pásztó*, nie *Pastúchov*, *Surucsar* je *Soroksár*, nie *Šorokšár*, *Bycor* je *Bihar*, nie *Bihor* (pozri ale *Meses – Meseš*, tiež v dnešnom Rumunsku), hoci sú taktiež spojené so Slovákami alebo sú zaužívané. *Bolotun* preložil tiež do maďarčiny ako *Balaton*, namiesto slovenského ekvivalentu *Blatenské jazero*, ale na brehu tohto jazera ležiaci *Thyon* je písaný ako *Tihaň*. Pozoruhodné je prekladateľské riešenie v prípade *Miskouc – Miškov(e)c*. Ide o meno rodu, ktorý založil toto mesto, a názov mesta pochádza z mena zakladateľa. Tento vzťah vyjadruje hláska *e* v zátvorke, ktorá v mene rodu nie je, v slovenskej podobe názvu mesta sa však vyskytuje.

Používanie dnešnej maďarskej pravopisnej podoby je tiež jedným z riešení. *Turzol – Tarcal, Buduvar – Budavár* (a nie *Budínsky hrad* ako v prípade *Užský hrad*, hoci obidve lokality sú úzko späté s históriou vzťahujúcou sa na Slovákov), *Bojta – Bojta, Saruuar – Sárvár* (v poznámke uvádza význam *Blatný hrad* a lokalizuje ho v oblasti *Nyír*), *Zogea – Zagyva, Hejou – Hejő, Boyta – Vajta* ako obec (Múcska 99.p.), *Bojta* ako osoba (Múcska 47. p.), *Tapolucea – Tapolca* (nevracia sa k pôvodnému slovanskému *Teplica*), *Cas – Kács, Zenoholum – Szinhalom* (a nie *Szihalom*), *Wereueca – Verőce, Zerep – Szerep, Zegeholum – Szeghalom, Bulhad – Bolhád, Purozlou – Poroszló* (Múcska 59, 66, 75, 79). Treba sa zamyslieť nad tým, prečo *Tuhutum* nepoužíva vo forme *Töhötöm*, ako je zaužívané v Maďarčine. Nie je vylúčené, že prekladateľ túto verziu nepozná, lebo v titule podkapitoly ostalo jedine toto slovo bez zmeny: "De victoria Thosu, Zobolsu et Tuhutum – O víťazstve Taša, Sabolča a Tuhutuma" (Múcska 69.)

Kde Anonymus uvádza latinský opis názvu miesta, to Múcska preloží do slovenčiny, aj keď taký slovenský ekvivalent nie je zaužívaný, a dnešný maďarský názov uvedie v poznámke, napríklad: *Centum Munteș – Sto vrhov* – v poznámke *Százhalombatta, Ferrum Castro – Železný hrad – Vasvár* (Múcska 99.)

Rieky *Temeș a Beguey* sú dnes čiastočne vo Vojvodine, čiastočne v Rumunsku, stojí za to ich porovnať. Prekladateľ píše *Temeš* (po slovensky) a *Begej* (po srbsky). Takisto dáva prednosť srbskému variantu v prípade mesta *Kenesa – Kanjiža*. Kým v prípade *Begej* píše len toľko v poznámke č. 156, že je to ľavostranný prítok Tisy vo Vojvodine, *Temeš* a *Maroš* má v poznámkach č. 157 a

158 širší opis názvov vo viacerých jazykoch zodpovedajúci multietnicite Vojvodiny.

Zaujímavé je používanie názvov mimo Uhorska: *Scereducy – Serdica* (Múcska 97.), čo vysvetľuje v poznámke č. 166 takto: "Sofia (Bulh.). Stredoveký maďarský názov *Szeredőc* ... bol odvodený od slovanského *Sredec* a ten zase od latinského pomenovania *Serdica*". To znamená, že teraz sa v slovenskom znení uplatnila pôvodná latinčina namiesto maď. *Szeredőc*. Albánsky prístav *Durrës* má u Anonyma a Múcsku tieto podoby: *Durasu – Drač* (Múcska 97.), alb. *Dürres*, gr. *Dyrrhachion*, lat. *Dyrrhachium*, tal. *Durazzo* (poznámka č. 169).

Z týchto príkladov vlastných mien je vidno, že prekladateľ často použil slovenské podoby zabudnutých osobných mien a nejakým spôsobom so Slovákami súvisiacich názvov miest. Presné kritériá na používanie však nenašiel, nachádzame tu teda nedôslednosti. Poznámky k textu sú dobrým pomocníkom na odstránenie problémov v súvislosti s prekladom, tu by bola možnosť uvádzať slovenské aj maďarské podoby všetkých názvov a v hlavnom texte ponechať latinštinu, neutrálnu verziu. K tomuto riešeniu nedošlo, ale poznámky predsa pomôžu: vysvetľujú, kde sa nachádza daná lokalita, kto bola tá-ktorá osobnosť, a v niektorých prípadoch nájdeme aj etymológiu názvov. Tieto prvky zvyšujú vedeckú hodnovernosť diela, tvoria protiváhu nedostatkov.

Vysoká je frekvencia miestnych názvov z oblasti, kde boli boje v čase tatárskeho vpádu. To je asi jeden z dôkazov toho, že Anonymus bol pisárom kráľa Bélu IV. Ďalším dôležitým aspektom je, že táto oblasť severovýchodného Uhorska má veľa slovenských konotácií, miestne názvy slovanského pôvodu a čiastočne leží na území terajšej Slovenskej republiky, preto je dôležitosť vzniku slovenského prekladu veľká. Občasný zmätok v používaní názvov miest a osôb je spôsobený tým, že slovenská historiografia z politických príčin dlhé roky odmietala spoločné chápanie uhorských dejín ako spoločných 800 rokov s Maďarmi. Preto ani nie je čudné, že v praxi sa ešte nevyvinul obojstranne akceptovateľný systém písania názvov spoločných zdrojov. Múcskovo dielo je jedným z dobre myslených krokov v tomto smere. V záujme odstránenia nedôsledností navrhujem nasledujúce riešenie: Menný a miestny register k slovenskému prekladu (Múcska 155.-159.) treba doplniť tak, aby obsahoval všetky varianty proprií. Múcskov slovenský register som doplnil nasledovne: Číslo strán sú uvedené pri latinskom pomenovaní, potom nasleduje Múcskov slovenský preklad, Paisov maďarský

preklad, za bodkočiarkou prípadný návrh slovenského prekladu kurzívou a dnešný úradný názov lokality so skratkou krajiny, kde sa nachádza.

Značky:

p.= person, osoba, személy

f.= fluvium, rieka/potok, folyó/patak

m. = mons, hora, hegy

c. = castrum, hrad, vár

Alba 87, 89, 91 Belehrad, Belgrád; Beograd SCG
Alemannia 111, 113 Alamansko, Alemannia; Baden-Württemberg D
Alexander Magnus 37, 39, 47 Alexander Veľký, Nagy Sándor **p.**
Almas 73 Almáš, Almás; Almas RO **f.**
Alumus 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 65, 67, 79, 115 Álmoš, Álmos **p.**
Andreas I. 59 Ondrej I., András, I. **p.**
Arpad 43, 45, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 97, 99, 103 Árpád, Árpád **p.**
Atho 113, 115 Oto, Ottó **p.**
Athhile regis, civitas 99, 103, 109 Atilu kráľa mesto, Attila király városa – Ecilburg
Bana 85 Bana, Bán; *Banka*, Banka SK
Bavaria 111, 113 Bavorsko, Bajorország; Bayern D
Beguey 95 Begej, Böge; Begej SCG, Bega RO **f.**
Bela, rex Hungariae 35 Belo, uhorský kráľ, Béla, magyar király **p.**
Bertold 113 Bertold, Bertold **p.**
Beuldu 89, 105 Bőd, brod na Tise, Bőd réve a Tiszánál HU
Bezprem 101, 103, 109 Vesprím, Veszprém; Veszprém HU
Blundus 85 Beckov, Beckó, Beckov SK
Bocsu 117 Bakša, Baks **p.**
Bodoctu 103 Bodajk, Bodajk; Bodajk HU
Bogat 87, 89, 91, 109 Bogát, Bogát **p.**
Bolutun 101 Balaton, Balaton; *Blatenské jazero*, Balaton HU
Borona 101 Baraňa, Baranya; Baranya HU **c.**
Borona 85 Sárvár (pri Morave), Sárvár; *Varín*, Varín SK

Borsed – Zovolum 81 Boršod – Zvolen, Borsuva; *potok Boršuva pri Zvolene*, Boršuva SK **f.**
Borsoa 57 Boržava, Borsava; Boržava UA **f.**
Borsod 63, 77 Boršod, Borsod; Borsod (Edelény réeze) HU
Borsu, castrum 81 Borš, hrad, Bors vára
Botond 89, 91, 93, 109, 111, 113, 115 **p.**
Botva, stagnum 89 Botva, močiar pri Tise, Botva mocsár a Tiszánál HU
Boyta 101 Vajta, Vajta; Vajta HU
Bua 71, 75 Bivia, Bolya **p.**
Bucna 71, 75 Bukna, Bonyha **p.**
Budrug 57, 59, 61, 63 Bodrog, Bodrog; Bodrog SK, Bodrog HU **f.**
Budrug 89, 93 Bordog, Bodrog **c.**
Budunar 37 Budavár, Budavár; *Budínsky hrad*, Budavár (Budapest) HU **c.**
Budyn 53 Vidin, Bodony; Vidin BG
Buldua 63 Bodva, Boldva; Bodva SK, Bódva HU **f.**
Bulgaria, Bular 117, 55, 91 Bulharsko, Bulgária; Bălgărija BG
Bulhad 79 Bolhád, Bolhád HU **m.**
Bulsu 87, 89, 91, 93, 109, 111, 113 Bulču, Bulcsu **p.**
Bunger 47, 51, 63, 77, 81, 115 Böngér, Böngér **p.**
Burs 51, 63, 77, 81, 115 Borš, Bors **p.**
Byhor 63, 65, 105, 107 Bihar, Bihar; *Bihor*, Bihor RO **c.**
Bylla 117 Billa, Billa **p.**
Cadusa 45, 79, 81, 83, 85, 95, 97 Kadoča, Kadocsa **p.**
Calgia 79 Galga, Galga; Galga HU **f.**
Camarum 59 Komárno, Komárom; Komárno SK
Caroldu 73 Karold, Karold **p.**
Casu 77 Kács, Kács; Kács HU
Centum Montes 99 Sto vrchov, Százhalom; Százhalombatta HU
Colgoucy 85 Hlohovec, Galgóc; Hlohovec SK
Constantinopolis 91 Konštantínopol, Konštantinápoly; Istanbul TR
Copus 73 Kapus, Kapus; Copșa RO **f.**
Couroug (fluvius) 105 Kórógy, Kórógy; Kórógy-ér HU **f.**
Cris 53, 69, 75, 79, 105 Kriš, Körös; *Kereš*, Crișul RO, Körös HU **f.**
Crouatiam 91 Chorvátsko, Horvátország; Hrvatska HR
Culpe 93 Kupa, Kulpa; *Kulpa* Kulpa HR, BIH **f.**
Culpun 89, 109, 113, 115 Kuplun, Köplény **p.**

Cundu 49, 99 Kend, Kend **p.**
Curzan 45, 99 Kursán, Kursán **p.**
Cyros 39, 47 Kýrus, Círus **p.**
Danubius 49, 53, 57, 59, 79, 81, 83, 85, 89, 91, 97, 99, 101, 103 Dunaj, Duna;
Donau TA, Dunaj SK, Duna HU, Dunav SCG, Dunarea RO **f.**
Deneper 45 Dneper, Dnyeper; Dnjapro BY, Dnepr RU, Dnipro UA **f.**
Dentumoger 37, 41, 59 Dentumoger, doni-magyar
Dobuca 53 Doboka, Doboka **p.**
Droua 99 Dráva, Dráva; Dráva HU, Drava HR **f.**
Drugma 75 Dorogma, Dorogma; Tiszadorogma HU
Durasu 97 Drač, Durazzó; Durrës AL
Ecilburg 37, 99, 103 Ecilburg, Ecilburg – Atthilae regnis, civitas
Eculsu 67 Ekölč, Eköles; *Eculsu* **p.**
Edumen 47, 51, 63, 97 Edumen, Edömén **p.**
Egur 77 Eger, Eger; *Jáger*, Eger HU
Eleud 45, 65, 103, 113 Előd, Előd; Eleud **p.**
Emesu 41 Emeše, Emese; Emese **p.**
Emeud 77 Emőd, Emőd; Emőd HU
Erdeuelu 53 Sedmohradsko, Erdély; Ardeal RO
Esculeu 73 Esküllő, Esküllő; Esculeu RO
Ethey 117 Ethey, Etej **p.**
Etu 45, 59, 77, 89, 101 Ete, Et **p.**
Euse 101, 103, 113, 115 Euse, Öse **p.**
Ferreum, castrum 101 Železný hrad, Vasvár; Vasvár HU
Ferteu 103 Fertő, Fertő; *Neziderské jazero*; Fertő HU, Neusiedler See AT
Forum Julii 109 Friaulsko, Friaul; Cividale IT
Francia 111 Fransko, Frankföld
Galicia 49, 51, 53, 55 Halič, Halics
Gallia 113 Galia, Gallia
Gemelsen 89 Gyümölcsény, Gyümölcsény **p.**
Geuru 77 Győr, Győr; *Ráb*; Győr HU
Geysa 117 Gejza, Géza **p.**
Glad 53, 93, 95 Glad, Galád **p.**
Gog 37 Gog, Góg **p.**
Greci 93 Geréc, Geréc; Banostra SCG
Grecorum, pontus 89 Grécky brod, Görögök réve Tiszaalpárnál HU

Gron 81, 83 Hron, Garam; Hron SK **f.**
Gumur 79 Gemer, Gömör; Gemer SK **c.**
Guncil pons 115 Guncil most, Göncöl hídja; Bruck an der Leitha AT
Gyoyg 99 Diód, Diód; Diósd HU
Gylla 45, 65, 71, 73, 75 Ďula, Gyula; Gyula **p.**
Heten 117 Heten, Hetény **p.**
Hetumoger 35, 39, 43, 45, 51, 55, 83, 99 Hetumoger, Hétmagyar; *Sedem Mad'arov*
Heuyou 77 Hejő, Hejő; Hejő HU **f.**
Hongvn 79 Hangony, Hangony; Hangony HU **f.**
Horca 45, 65, 69, 71, 73 Horka, Horka; Harkány/Harka HU
Hornat 69, 77 Hornád, Hernád; Hornád SK, Hernád HU **f.**
Horum 95 Haram, Haram; Bačka Palanka SCG
Howos 49, 53, 55 Havaš, Havas **m.**
Huba 45, 79, 81, 83, 85 Huba, Huba **p.**
Huhot 75 Hahót, Hahót **p.**
Hulec 45, 79, 81 Hulec, Hülek **p.**
Hungaria 35, 49, 51, 61, 75, 91, 99, 109, 111, 115, 117 Uhorsko, Magyarország;
*Magyarhon**
Hungaria 55, 65, 87 Hungaria, Hungária; *Uhorsko*
Hunguar 39, 57, 87 Hunguar (Užský hrad), Hungvár; *Užský hrad*, Užhorod UA
Hymusudvor 63 Himesudvar, Himesudvar; *Himesudvar*, Tokaj HU
Inn 111 Inn, Inn; Inn AT, DE **f.**
Iouxas 105 Jószás, Jószás; Iosaş RO **f.**
Keaus magnus 53, 55 Kean Veľký, Nagy Kán **p.**
Kemey 117 Kemej, Kemej; Kemej HU
Kenesna 95 Kanjiža, Kanizsa; Kanjiža SCG
Ketel 47, 51, 59, 61 Ketel, Ketel, Ketel HU **f.**
Kevee 95 Kovin, Keve; Kovin SCG **c.**
Konrád 111 Konrád, Konrád **p.**
Kyeu 45, 47, 49, 51 Kyjev, Kijev; Kyeu UA
Laborcy 55 Laborec, Laborc; Laborec SK **f.**
Lad 65 Lad, Lád; Sajólád, HU
Ladizlay 59 Ladislav Lysý, Szár László **p.**
Lathariense, regnum 113 Lotrinské kráľovstvo, Lotár országa; Lorraine FR - -
Lotingia
Lelu 45, 65, 67, 87, 89, 91, 93, 109, 111, 113 Lél, Lél **p.**

Lombardia 109, 115 Lombardia, Lombardia; Lombardia IT
Loponsu 101, 103 Lapincs, Lapincs; Lapincs HU **f.**
Loringia 111 Lotrinsko, Lotharingia; Lorraine FR – Lathariense, regnum
Lucy 65 Luc, Luc; Tiszalúc, HU
Lutuardus 111 Liutvard, Lutvardus **p.**
Macedonia 97 Macedónia, Macedónia; Macedonia FYROM
Magog 37, 41, 45 Magog, Magóg **p.**
Matra 79 Matra, Mátra; Mátra HU **m.**
Menumorout 53 ... 109 Menumorout, Mén-Marót **p.**
Mezes 65, 69, 73 Meseš, Meszes; Meseş RO **m.**
Miskoucy 77 Miškov(e)c (Miskolc), Miskolc; *Miškovec*, Miskolc HU
Moger 37 Moger (Mad'ar), Magyar **p.**
Moglout 45, 65 Maglótovcí, Maglót **p.**
Morisius 53, 95 Maroš, Maros; Mureş RO, Maros HU **f.**
Morout 53 Morout, Marót **p.**
Morova 83, 85, 115 Morava, Morava; Morava SK, CZ **f.**
Munkas 55 Munkács (Mukačevo), Munkács; *Mukačeco*, Mukačeve UA
Naragy, fluvius 77 Nyárad, Nyárád; *Nyárád*, Niraju RO **f.**
Nitra 79, 81, 83, 85 Nitra, Nyitra; Nitra SK
Nougrad 79 Novohrad, Nógrád; Nógrád HU **c.**
Nyr 65, 67, 69 Nyír, Nyír; *Nír*; Nyírség HU
Obod 117 Abád, Abád; Abádszalók HU
Ogmand 71 Ogmand, Ogmand **p.**
Ohtum 53, 95 Ajtoň, Ajtony **p.**
Olpar 57, 61, 77, 87, 89 Alpár, Alpár; Tiszaalpár HU
Oluptulma 47, 51, 59 Oluptulma, Alaptolma **p.**
Olympias 39, 47 Olympias, Olympias **p.**
Opaforcos 71 Apafarkaš, Apafarkas **p.**
Ound 45, 59, 61, 89 Ond, Ond **p.**
Ousad 47, 51, 77 Ousad, Ócsád **p.**
Pacoztu 101 Pákozđ, Pákozđ; Pákozđ HU
Padua 109 Padova, Pádova; Padova IT
Pannonia 37, 41*, 43, 49, 51, 53, 55, 99, 101, 103, 105, 115 Panónia, Pannónia
Parvos Montes 75 Malé vrchy, Apró halmok; Póhalom, HU
Paztuh 79 Pásztó, Pásztó; *Pastúchov*, Pásztó HU
Persia 39, 47 Perzia, Perzsia

Pest 117 Pešť, Pest; Budapest HU
Petro 61 Peter, Orseolo Péter **p.**
Petruhoz 93 Petergaz, Péter-gaz; *Péter-gaz*, Petrovadora HR
Peytu 101 Pét, Pét; Pét HU
Phiplippi 39, 47 Filip, Fülöp **p.**
Ponoucea, fluvius 95 Ponjavica, Panyóca; Ponjavica, SCG
Pont Moger 97, 99 Brod Mad'arov, Magyar-rév; Megyer (Budapest) HU
Posaga 93 Požega, Pozsega; Požega HR **c.**
Pota 79 Pota, Pota **p.**
Puruzlou 79 Poroszló, Poroszló, Poroszló HU
Raba 103, Rába, Rába; Rába HU **f.**
Rabuca 103 Rabica, Rábca; Rábca HU **f.**
Racus, fluvium 97 Rákoš, Rákos; Rákos HU **f.**
Ratispona 85 Regensburg, Regensburg; Regensburg DE
Rennum, fluvium 113, 115 Rýn, Rajna; Rhein DE **f.**
Ruscia 45 Rüske, Oroszország; Rossija RU
Saag 46, 65, 103 Čák, Csák **p.**
Sabaria 103 Sabária, Szombathely; *Sabaria*, Szombathely HU
Salanus 53, 55, 57, 59, 61, 65, 77, 79, 85, 87, 89, 91 Salan, Salán **p.**
Salis, castrum 63 Sol'ny hrad, Sónár; *Solivar*, Solivar SK
Samuel Oba 79 Samuel Aba, Aba Sámuel **p.**
Saroltu 73 Šarolta, Sarolta **p.**
Saru 101 Sár, Sár; Sár HU
Saruar 67 Sárvár (pri Samoši), Sárvár, Sárvár HU = Thosu, castrum, hrad Taš,
Tas vára
Saturholomu 59 Sátorhalom, Sátorhalom; Sátoraljaújhely HU
Saxonia 113 Sasko, Szászföld; Sachsen DE
Scereduc 97 Serdica, Szeredőc; Sofija BG
Scitia 37, 41 Skýtia, Szcítia
Segusum 113 Susa, Susa; **DE**
Senonum 113 Sens, Senon; FR, IT **m.**
Sepel 93, 103, 107 Čepel, Csepel, Csepel (Budapest) HU
Seztüreg 95 Csesztereg, Csesztreg; *Csesztreg*, Aranca RO, Zlatica SCG **f.**
Souyou Souiou, Souyoy 57, 61, 63, 69, 77, 79 Slaná, Sajó; Slaná SK, Sajó HU **f.**
Spaletum 91, 115 Split, Split; Split HR
Sthephanus rex 53, 71, 73, 117 Štefan, kráľ, István király **p.**

Stumtey 85 Šintava, Sempte; Šintava SK
 Sunad 53, 95 Čanád, Csanád **p.**
 Surcusar 97 Soroksár, Soroksár, Soroksár (Budapest) HU
 Surungrad 89 Čongrád, Csongrád; Csongrád HU
 Susudal 45, 49 Suzdal', Szuszdal; Susudal RU
 Sytuua 81, 85 Žitava, Zsitva; Žitava SK **f.**
 Tapolucea 77 Tapolca, Tapolca; Tapolca HU
 Taurinum 113 Turín, Torino; Torino IT
 Tekereu 105 Tekerő, Tekerő, Tekerő HU **f.**
 Temus 53, 95 Temeš, Temes; Timiș RO, Tamiš SCG **f.**
 Tetel 85, 87, 89 Titel, Titel; Titel SCG
 Teteuetlen 87 Tetétlen, Tetétlen; Körösetétlen HU
 Thanais 37, 59 Don, Don; Don RU **f.**
 Thocsun 113, 115, 117 Takšoň, Taksony **p.**
 Thomoy 117 Tomajovci, Tomaj **p.**
 Torhus 97 Torhus, Tarras; *Taraš*, Taraš SCG
 Tosu 45, 65, 67, 75, 77, 87, 89, 91, 109 Taš, Tas **p.**
 Trusun 85 Trenčín, Trencsén; Trenčín SK
 Tucota 63 Takta, Takta; Takta HU **f.**
 Tuhutum 45, 65, 69, 71, 73, 77, Tuhutum, Töhötöm **f.**
 Tulsuoa 59 Tolcsva, Tolcsva; Tolcsva HU
 Turda 65 Turda, Torda **p.**
 Turmas 83 Tormoš, Tormos; Tormoš, Chrenová, časť Nirty SK **f.**
 Turobag 103 Torbágy, Torbágy; Torbágy (Biatorbágy) HU
 Tursoc silva 81, 85 Turčok, les, Törzsök erdő; Turčok SK
 Tursol 59, 61, 63 Tarcal, Tarcal, Tarcal HU **m.**
 Turtur 63, 115 Tatry, Tátra; Tatry SK **m.**
 Turu 75 Túr, Túr; Túr HU, Tur RO **f.**
 Tyhon 101 Tihañ, Tihany; Tihany HU
 Tyscia 49, 53, 57, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 77, 79, 85, 87, 89, 95, 97, 105, 117 Tisa,
 Tisza; Tisa UA, RO, SK, SCG, Tisza HU **f.**
 Uertus 103 Vértes, Vértes; Vértes HU **m.**
 Ugek 37, 39; *41, 43, 45 Ugek, Ügyek **p.**
 Ugosa 57 Ugoča, Ugocsa; **UA**
 Umusouer 69, 75 Omsóér, Omsó-ér; Ier RO **f.**
 Uoyos 89 Vajas, Vajas; Vajas **HU**

Urkun 103, 113, 115, 117 Urkun, Örkény **p.**
 Urusur 47, 51, 77 Örsúr, Örsúr **p.**
 Usubuu 65, 101, 103, 105, 107, 109 Ušubu, Ösbő **p.**
 Velec 65, 105, 107, 109 Velek, Velek; Elek, HU
 Vereucea 115 Virovitica, Verőce; Virovitica HR **f.**
 Vlcou 93 Vukovar, Valkó; Vukovar HR **c.**
 Voyta 47, 51, 77, 95, 97, 101 Bojta, Vajta; Vajta HU
 Vrscia 53, 95 Orșova, Orsova; *Orsova*, Orșova RO
 Wag 53, 83 Váh, Vág; Váh SK **f.**
 Warod 81, 83 Várad, Várad; *Velký Varadín*, Oradea RO
 Wereuecca 79 Verőce, Verőce; Verőce HU
 Ypul 79, 81 Ipeľ, Ipoly; Ipeľ SK, Ipoly HU **f.**
 Ystoros 79 Ostoros, Ostoros; Ostoros HU
 Zabrag 93 Záhreb, Zágráb; Zagreb HR
 Zeguholmu 75 Szeghalom, Szeghalom, Szeghalom HU
 Zemera 79 Semere, Szemere **p.**
 Zemlun 55, 57 Zemplín, Zemplén; Zemplén HU, Zemplín SK **c.**
 Zenuholmu 79 Színhalom, Színhalom, Szíhalom HU
 Zepus, silva 79 Spišský les, Szepes-erdő; Spiš SK
 Zerep 75 Szerep, Szerep; Szerep HU
 Zobolsu 45, 65, 67, 69, 75, 77, 103, 113 Sabolč, Szabolcs **p.**
 Zogea 77, 79, 87 Zagyva, Zagyva; Zagyva HU **f.**
 Zoloncaman 89 Szalánkémén, Szalánkémén; Novi Slankamen SCG
 Zoloucu 65, 101, 109 Salók, Szalók **p.**
 Zombor 45, 65, 73, 75 Zombor, Zombor **p.**
 Zomus 53, 65, 67, 73, 75 Samoš, Szamos; Someș RO, Szamos HU **f.**
 Zotmar 69 Satmár, Szatmár; Szatmár HU, Satu Mare RO
 Zoua 89, 93 Sáva, Száva; Sava SLO, HR, BIH, SCG **f.**
 Zouolon, silva 81 Zvolenský les, Zólyom-erdő; Zvolen SK
 Zuard 45, 79, 81, 85, 95, 97 Sovárd, Szovárd **p.**
 Zubur 83, 85 Zobor, Zobor; Zobor SK **m.**
 Zulta 105, 107, 109, 111, 113, 115 Zulta, Zolta **p.**
 Zylloc 69 Zilah, Zilah; Zălau RO

* Pod pojmom *Uhorsko* myslíme na teritórium pred 1918. Adekvátnym maďarským výrazom by mohol byť *Magyarhon*, a nie *Magyarország*, takto by sme sa vyhli problémom, aby sa *Uhorsko* nenazývalo „*Nagy Magyarország*”.

Bibliografia

- ANONYMUS 1977: *Gesta Hungarorum*. Pais Dezső ford., Györffy György szerk. Budapest, Helikon
- BLANÁR, Vincent 1996: *Teória vlastného mena*. Bratislava, Veda 222
- BLANÁR, Vincent 2002: *Osobné mená, ich miesto v jazyku a pravopisná problematika*. IN: Králik, Lubor (Red.) 2002: *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine*. Bratislava, Veda 11–19
- DORULA, Ján 1973: *O historicko-jazykovej problematike slovenských miestnych názvov v niekdajšom Uhorsku*. IN: Blichá M. – Majtán, Milan (Red.) 1976: *Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove UPJŠ v Košiciach roč. 12*. Bratislava
- HAJČIKOVÁ, Marta – KOVÁČOVÁ, Mária (Red.) 1999: *Slovenské vžitie názvy geografických objektov ležiacich mimo územia Slovenskej republiky. Ústav geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky*. Bratislava
- HORECKÝ, Ján 2002: *Systémová konkurencia prepisu a zápisu* IN: Králik, Lubor (Red.) 2002: 19–23.
- KRÁLIK, Lubor (Red.) 2002: *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine*. Bratislava, Veda
- KUBIŠOVÁ, Hedviga 2004: *Výskyt a prepis slovenských reálií v Kronike anonymného notára*. IN: Patráš, Vladimír (Ed.) *Súčasná jazyková komunikácia v interdisciplinárnych súvislostiach Banská Bystrica 2004* UMB 445–451.
- MAJTÁN, Milan 1998: *Názvy obcí Slovenskej republiky*. Bratislava, Veda
- MÚCSKA, Vincent 2000: *Gesta Hungarorum*. *Kronika anonymného notára kráľa Bélu* Bratislava, RAK
- POVAŽAJ, Matej 2002: *Niekoľko poznámok o písaní mien z uhorského obdobia slovenských dejín* IN: Králik, Lubor (Red.) 2002: 90–96.

Vzťah medzi spisovnou slovenčinou a čabianskym nárečím v hláskoslovnej rovine – v zrkadle Čabianskeho kalendára – Tünde Tuska

Pri opise hláskoslovnia objasňujem tie najvýraznejšie, pre čabianske nárečie charakteristické črty, ktoré sa vyskytujú v písomnej podobe, na stranách Čabianskeho kalendára. V práci sa zaoberám len samohláskovým systémom, keďže sú problematickejšie ako spoluhlásky.

V príspevku sa zvlášť nezaobieram adaptáciou maďarského hláskoslovnia a jeho vsúvaním do čabianskeho nárečia. Táto problematika môže byť predmetom samostatnej práce. Interferenčné javy pri výslovnosti viacerých slovenských samohlások a spoluhlások uvádzajú monografické práce J. Štolca a P. Ondrusa o slovenských nárečiach v Maďarsku. (J. Štolc 1949, s. 30–57. P. Ondrus 1956, s. 14–25). Adaptáciou hungarizmov a ich výskytom v slovenských dialektoch v Maďarsku sa vo svojej štúdii zaoberá M. Žiláková. (M. Žiláková 2004, s. 175–180).

Je známe že, slovenské nárečia v Maďarsku predstavujú miešaný typ dialektov. Miešajú sa v nich prvky rozličných typov slovenských nárečí, ale stretávame sa aj prípadmi, keď sa miešajú prvky podtypov toho istého typu nárečia, ako je to v prípade aj Békešskej Čaby. (M. Žiláková 2004, s. 167). Centrom čabianskeho nárečia je Békešska Čaba (Békéscsaba). Vznikla kolonizáciou z Veľkého a Malého Hontu, Novohradu, z Peštianskej a Zvolenskej stolice. (P. Ondrus 1956, s. 72., 196–197).

Problematike vzniku miešaných typov nárečí sa venuje P. Király vo svojej monografickej práci. (Király P. 2001). Je zaujímavé, že miešaním rozličných typov nárečí na území Maďarska vznikli nové typy slovenských nárečí, ktoré sa líšia od slovenských dialektov Slovenska.

Teoretickým východiskom môjho skúmania, okrem hore uvedených prác, bola štúdia Ferenca Gregora o jazyku čabianskych Slovákov (Gregor F., 1998, s. 166–194).